

Key words: *textbooks and methodological manuals on a foreign language, education content, foreign education, higher agricultural education institutions of Ukraine.*

УДК 37:316.627:373.5:004

Олена Хомич

Інститут проблем виховання НАПН України

ORCID ID 0000-0002-2947-4731

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/370-380

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена характеристиці організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективність процесу формування просоціальної поведінки учнів основної школи. Обґрунтування виділених умов здійснюється на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, результатів експериментальної роботи, а також вікових особливостей учнів основної школи. Авторкою розглядаються такі організаційно-педагогічні умови: розробка навчально-методичного комплексу «Вчимося жити разом»; підготовка координаторів проекту «Вчимося жити разом» до формування просоціальної поведінки учнів основної школи; створення системи науково-методичного супроводу формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Ключові слова: педагогічна умова, організаційно-педагогічна умова, просоціальна поведінка, учні основної школи, педагогічні технології, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. В останні роки у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях проблема формування просоціальної поведінки учнів закладів загальної середньої освіти набуває особливої актуальності. У Концепції Нової української школи зазначено, що в найближчій перспективі найбільш успішними на ринку праці будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя; критично мислити; ставити цілі та досягати їх; спілкуватися в багатокультурному середовищі; працювати з іншими на результат; піклуватися про інших; проявляти турботу та співчуття; попереджати і розв'язувати конфлікти; досягати компромісів; поважати закони; дотримуватися прав людини та володіти іншими сучасними вміннями (Концепція Нової української школи, 2016).

Міністр освіти і науки Л.Гриневич підкреслює, що головним елементом сучасної освіти мають стати нові методики і технології навчання дітей. Особливістю цих методик має стати не репродукція знань, а діалог із учнем, відтак необхідно навчити дітей думати, критично аналізувати, висловлювати свою позицію.

Підлітковий вік є періодом, сприятливим для формування досліджуваного нами феномена. Дитина починає сприймати і переживати

себе в якості «соціального індивіда», і в неї виникає потреба в новій життєвій позиції в суспільно значущій діяльності. Критичність мислення, соціальна активність, загострення внутрішньоособистісних протиріч, прагнення до самовизначення створюють необхідні умови для формування якостей, притаманних просоціальній поведінці (Белкина, 2017).

З огляду на зазначене вище, виникла необхідність створення організаційно-педагогічних умов із формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженням проблеми формування просоціальної поведінки й розробки педагогічних технологій учнів ЗЗСО займаються вітчизняні вчені О. Єжова, Л. Калашникова, В. Кириченко, І. Мельник, В. Нечерда, Т. Тарасова, Т. Федорченко та інші.

Проаналізувавши роботи дослідників, можна виділити найпопулярніші технології у формуванні просоціальної поведінки учнів ЗЗСО, а саме: ігрова технологія, технологія арт-терапії, бібліотерапія, казкотерапія, тренінгова технологія, театральна технологія.

Констатуючи велику кількість досліджень із проблеми формування просоціальної поведінки, необхідно зазначити, що в середній школі недостатньо уваги приділяється формуванню просоціальної поведінки засобами ІКТ. В освітньому процесі використовується дуже мала кількість сучасних педагогічних технологій, спрямованих на формування просоціальної поведінки.

Саме тому, зважаючи на викладене вище, **метою статті** є визначення організаційно-педагогічних умов формування просоціальної поведінки учнів основної школи засобами ІКТ.

Методи дослідження. Під час роботи були застосовані такі методи: аналіз вітчизняної психолого-педагогічної літератури; спостереження; педагогічний експеримент.

Виклад основного матеріалу. Для визначення організаційно-педагогічних умов формування просоціальної поведінки учнів основної школи нами було проаналізовано: поняття «педагогічні умови» та «організаційно-педагогічні умови».

У педагогіці існують різні підходи до визначення змісту поняття «педагогічні умови». Так, В. Андрєєв (2000) розуміє педагогічні умови як результат цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення цілей.

Під терміном «педагогічна умова» розуміють також: сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети (Бражнич, 2001).

Дослідник Є. Ганін (2003) під поняттям «педагогічні умови» розуміє сукупність взаємопов'язаних умов, необхідних для забезпечення

цілеспрямованого виховного й освітнього процесів.

Оскільки предметом нашого розгляду є організаційно-педагогічні умови, зупинимось більш детально саме на їх аналізі. Більшість авторів дотримується позиції щодо тлумачення умов як обставин педагогічного процесу, необхідних для досягнення його мети.

Т. Вдовичин (2013) розуміє організаційно-педагогічні умови як сукупність факторів, що забезпечують регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети, удосконалюють міжособистісні стосунки учасників педагогічного процесу для вирішення конкретних дидактичних завдань, сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, їхньої самостійності, ініціативності, професійного інтересу; О. Єжова (2014) розуміє їх як обставини, що сприяють упорядкованості, узгодженості взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, які спільно реалізують певну програму або мету; О. Войцехівський (2011) тлумачить їх як взаємопов'язані обставини і способи організації педагогічного процесу, які утворюють певну систему й визначають ефективність функціонування цього процесу; В. Кириченко (2012) вбачає в них сукупність обставин певного процесу, створення і впровадження яких обумовлює досягнення його кінцевої мети та забезпечує результативність використання обраних способів реалізації.

Ми поділяємо думку науковців лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя, які зазначають, що організаційно-педагогічні умови – це «сукупність взаємопов'язаних обставин, які забезпечуються на управлінському рівні для досягнення запланованої мети і стосуються управління педагогами та їх професійною діяльністю, а також учнями та їх діяльністю. Організаційно-педагогічні умови можуть стосуватися ресурсів, науково-методичного забезпечення та моніторингу здійснюваного педагогічного процесу» (Кириченко та ін., 2016).

Результати проведених нами досліджень свідчать, що ефективність досліджуваного процесу з урахуванням сучасних умов життя може бути досягнута при використанні комплексу організаційно-педагогічних умов, першою з яких є розробка навчально-методичного комплексу «Вчимося жити разом».

При розробці навчально-методичного комплексу нами враховувалися:

- вікові особливості учнів основної школи;
- основні вимоги до навчальної літератури;
- відповідність сучасним тенденціям удосконалення виховного та освітнього процесу.

Навчально-методичний комплект «Вчимося жити разом» складається з програми та посібника для вчителя, практикуму для учнів, збірки мультимедійних презентацій і відеоматеріалів. Всі видання є українською та

російською мовами у друкованому та електронному варіантах.

Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи в курсі «Основи здоров'я» складається з пояснювальної записки та програми тренінгового курсу «Вчимося жити разом».

Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) складається з двох частин.

У Частині 1 наведено концепцію предмета «Основи здоров'я», принципи навчання на засадах життєвих навичок, рекомендації з організації та ресурсного забезпечення тренінгів, опис найпоширеніших інтерактивних методів.

У Частині 2 подано розробки уроків-тренінгів, що реалізують компетентністний підхід і спрямовані на розвиток життєвих навичок.

Практикум для учнів із розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) містить навчальні завдання для організації різних форм роботи на уроках-тренінгах.

Створення навчально-методичного комплекту забезпечує оптимальне поєднання зусиль педагога й учня в освітньому та виховному процесі. Під час здійснення якісної підготовки учнів, науково-методичне забезпечення освітнього та навчального процесу сприятиме розвиткові в учнів основної школи соціальних навичок, а саме: ефективного спілкування, співчуття, поваги до прав людини, роботи в команді, конструктивного вирішення конфліктів і їх запобігання, протистояння негативним соціальним впливам, переговорам, медіації, примиренню, що є підґрунтям формування просоціальної поведінки.

Тематика поваги до прав людини, гендерної чутливості й активної діяльності на благо інших людей із числа близького оточення, місцевої громади чи громадян усієї країни є наскрізною для всього циклу (Воронцова та ін., 2017).

Поєднання традиційних методів навчання й сучасних інформаційних технологій дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним.

Саме за допомогою інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій відбувається якісне засвоєння, осмислення учнями пропонованого матеріалу на всіх рівнях пізнання (знання, розуміння, емоційна оцінка, застосування), що безпосередньо впливає на загальну успішність навчально-виховної роботи. Найціннішим є обмін різним досвідом, відмінними поглядами, різним світосприйняттям. Таким чином, учасники, взаємодіючи один із одним, обмінюються інформацією, аналізують, моделюють ситуації, спільно шукають шляхи розв'язання проблем, взаємозбагачуються. Інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології дають можливість задіяти не лише розум людини, але і її емоції, вольові якості, спонукати до творчості – тобто залучити до процесу цілісний

потенціал особистості (Кириченко та ін., 2016).

На нашу думку, саме створення такого навчально-методичного комплексу, який об'єднує інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології, допоможе учням виробити власну модель просоціальної поведінки.

Важливою умовою формування просоціальної поведінки учнів основної школи є формування готовності педагогів до цього процесу. Тому другою організаційно-педагогічною умовою визначено підготовку координаторів проекту «Вчимося жити разом» до формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Учителю самому потрібно зрозуміти важливість просоціальних увчнків і необхідність формування просоціальної поведінки учнів. Професійно-педагогічна просоціальна поведінка має бути спрямована, перш за все, на створення максимально сприятливих умов для творчої самореалізації особистості учня, а також на розширення й укріплення міжособистісних контактів та встановлення відносин із оточуючими людьми.

Із метою формування готовності педагогів до формування просоціальної поведінки учнів основної школи нами було здійснено підготовку педагогів через тренінгову та дистанційну форми навчання (дистанційний курс).

Розглянемо для початку тренінгову форму навчання.

Важливою умовою ефективності формування просоціальної поведінки учнів основної школи виступає навчальна підготовка педагогів шляхом тренінгової форми навчання. В інформаційному суспільстві педагог стрімко втрачає монополію на володіння знаннями, та й сама інформація стає миттєво доступною кожному, хто має доступ до мережі Інтернет. Натомість усе більшого значення набувають так звані «м'які навички», до яких належать здатність мислити критично та креативно, аналізувати проблеми й генерувати рішення, ефективно спілкуватися і налагоджувати стосунки, попереджувати та конструктивно розв'язувати конфлікти, володіти собою й керувати стресами. Однак, ці навички складно розвинути в межах традиційного уроку, тому останнім часом активні та інтерактивні методи навчання, які часто об'єднують спільною назвою «тренінг», набувають усе більшої популярності.

Метою тренінгу є підготовка педагогів-координаторів до організації і здійснення формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Програма складається з чотирьох сесій, кожна з яких має свою мету і конкретний зміст, що логічно продовжує зміст попереднього блоку та розкривається відповідно до завдань програми.

Блок 1. Відкриття тренінгу. Знайомство учасників/представлення тренерів, презентація цільових орієнтирів тренінгу.

Блок 2. Методичний інструментарій формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Блок 3. Модельна демонстрація уроку-тренінгу відповідно до опорного плану його проведення.

Блок 4. Презентація учасниками однієї вправи з уроку-тренінгу та завершення тренінгу.

Зміст першого блоку «Відкриття тренінгу» спрямований на знайомство учасників одне з одним за допомогою вправи «Портрет по колу», презентації мети й очікуваних результатів тренінгу та з'ясування очікувань «Пісочний годинник».

Зміст другого блоку «Методичний інструментарій формування просоціальної поведінки учнів основної школи» висвітлює концепцію, зміст і методику викладання тренінгового курсу «Вчимося жити разом»; етапи розвитку, актуальні проблеми й завдання зони найближчого розвитку учнів основної школи; повідомлення-демонстрацію «Засоби ІКТ у формуванні просоціальної поведінки учнів основної школи». Другий блок містить такі активності: робота в групах, групова дискусія.

Зміст третього блоку «Модельна демонстрація уроку-тренінгу відповідно до опорного плану його проведення» спрямовано на ознайомлення учасників із інноваційними формами роботи з дітьми, відпрацювання підходів і методів формування просоціальної поведінки учнів із доведеною ефективністю. Основними активностями третього блоку є: стартові завдання, інформаційні повідомлення, роботи в групах, мозковий штурм, руханки, перегляд відео та мультимедійних презентацій, підсумкові завдання та інші.

Зміст четвертого блоку «Презентація учасниками однієї вправи з уроку-тренінгу та завершення тренінгу» дозволяє спробувати учасникам випробувати себе в ролі тренера та обговорити організаційно-методичні аспекти впровадження програми «Вчимося жити разом».

Наступною формою навчання для педагогів є дистанційний курс «Вчимося жити разом».

Метою он-лайн курсу з підготовки педагогів «Вчимося жити разом» є посилення професійної компетентності педагогічних працівників щодо методики формування в дітей і підлітків соціальних навичок.

Зміст он-лайн-курсу складається з 5 модулів і 23 тем, завдань для самоперевірки, тестів для модульного й підсумкового оцінювання.

Модуль 1 «Вступ. Роль освіти в адаптації тимчасово переміщених осіб» спрямований на осмислення педагогами таких тем, як проблеми адаптації тимчасово переміщених дітей у приймальних громадах та освіта як важливий інструмент консолідації суспільства.

У наступному модулі «Тренінговий курс «Вчимося жити разом» розкривається інформація про проект, програму тренінгового курсу та місце курсу в програмі предмета «Основи здоров'я».

Модуль 3 «Методологія викладання курсу «Вчимося жити разом» ознайомлює педагогів із поняттям «життєві навички», складом і класифікацією життєвих навичок, інтерактивними методами навчання, змістом і структурою тренінгу, ресурсним забезпеченням тренінгу.

За допомогою модулю «Етапи психосоціального розвитку дітей та молоді» педагоги мають можливість пригадати особливості розвитку дітей початкової, основної та старшої школи.

Модуль 5 «Етапи формування психосоціальних компетентностей (життєвих навичок) учнів» сприяє усвідомленню педагогами необхідності розвитку життєвих навичок: ефективної комунікації, самоконтролю, емпатії, кооперації, розв'язання проблем і ухвалення рішень, запобігання ескалації та розв'язання конфліктів, неагресивної впевненості, самоусвідомлення й самооцінки, протидії булінгу, керування стресами.

Таким чином, зміст кожного модуля відповідає конкретним цілям та завданням і розкриває сутність певних напрямів підготовки педагогів до формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Після завершення курсу педагоги отримують відповідний сертифікат, що засвідчуватиме його проходження.

В Україні он-лайн курси поступово стають альтернативою формальній освіті. Головна особливість сучасної освіти полягає в тому, що акценти навчання поступово переносяться з педагогів на учнів. Відповідно змінилася й методика викладання. Ефективна освіта стала неможливою без інтенсивного використання в навчальному процесі технологій дистанційного навчання.

Іншим прикладом успішного масового впровадження дистанційного навчання є курс із перепідготовки вчителів для початкової школи згідно з Концепцією Нової української школи, що наразі набув великої популярності. Він є одним із обов'язкових етапів підвищення кваліфікації вчителів, які набиратимуть перший клас у 2018 році.

Наступною організаційно-педагогічною умовою, що мала сприяти досягненню цілей дослідження, є створення системи науково-методичного супроводу формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

Процеси модернізації змісту освіти, нові вимоги до професійної діяльності педагога спонукають сьогодні до пошуку нових підходів в організації методичної роботи, використання можливостей інтернету для збагачення ресурсами й налагодження оперативного зворотнього зв'язку, забезпечення системної наукової підтримки інноваційного пошуку педагогів-практиків.

Науково-методичний супровід може бути представлений як процес неперервної взаємодії суб'єктів щодо пошуку, обґрунтування, практичного впровадження, апробації нових підходів до вирішення проблеми формування просоціальної поведінки учнів основної школи (Кириченко та ін., 2016).

На сьогодні актуальним напрямом у системі освіти є розвиток інформаційного освітнього простору. Тому взаємодія та діяльність всіх структур і підсистем освіти відбувається в умовах активного навчання та використання ІКТ. Основною формою взаємодії педагогів у віртуальній площині є дистанційна, а ефективними засобами виявилися групи та сторінки в соціальних мережах, блоги, форуми, електронне листування, мультимедійні курси.

Мережеві спільноти як інноваційна форма організації методичної роботи базується на принципах відкритого доступу до інформації; самостійного вибору форм і методів навчання; співпраці з колегами з інших закладів загальної середньої освіти, підвищення кваліфікації шляхом мережевого обміну інформацією і створення єдиного інформаційного освітнього середовища.

Науково-методичний супровід здійснювався за наступними напрямами.

Інформаційний – спрямований на надання потрібної інформації в разі виникнення певних ускладнень щодо впровадження програми у виховний та освітній процес. Інформаційний супровід здійснювався такими засобами ІКТ: сторінка в соціальній мережі Facebook «Вчимося жити разом», блоги, форум, електронне листування.

Задля інформаційного супроводу нами було створено спільноту «Вчимося жити разом» у соціальній мережі Фейсбук і організовано її модерацію. Контент сторінки наповнювався адміністратором цікавими темами про освіту, виховання, різними вправами. Також педагоги розміщували коротку інформацію про проведені уроки-тренінги, які впроваджувалися за проектом «Вчимося жити разом» та фотографії до них, виховні та благодійні акції, обмінювалися досвідом впровадження програми «Вчимося жити разом». При виникненні в роботі педагогів деяких ускладнень у приватних повідомленнях надавалася допомога у вигляді рекомендацій, додаткової літератури, посилань на цікаві освітні сайти.

Наступним засобом в інформаційному супроводі є блог. За допомогою блогів педагоги мали можливість ділитися своїми думками, досвідом роботи, враженнями. Блоги розміщувалися на порталі превентивної освіти й поширювалися на сторінку «Вчимося жити разом».

Оперативно вирішувати ускладнення, що виникали під час впровадження програми, дозволяло електронне листування з педагогами. При проведенні начального тренінгу для педагогів ми залишили електронну адресу, за якою можна було звертатися по допомогу чи за консультаціями в разі необхідності.

Останнім засобом в інформаційному супроводі є форум. Для підтримки педагогів у підготовці до формування просоціальної поведінки учнів основної школи та впровадженні програми «Вчимося жити разом» було створено

форум «Мультимедійний курс (обговорення)». На форумі можна як писати приватні повідомлення, так і створювати загальні теми для всіх. Кожне повідомлення на форумі має свого автора, тему і власний зміст. Як правило, форуми розділяються на теми, і кожна відповідь є частиною загального відкритого обговорення певної теми. Всі, кого цікавить певна інформація, можуть зручно й швидко переглянути її на форумі. Особливістю форуму є те, що обов'язково потрібно відповідати в реальному часі. Темі й відповіді зберігаються протягом необмеженого періоду часу.

Аналітико-діагностичний супровід здійснювався за допомогою системи моніторингу процесу впровадження й оцінювання результатів. Для цього був створений спеціальний сайт. Кожен педагог мав свій логін та пароль, за яким він отримував доступ до власного кабінету. За допомогою цього сайту педагоги отримали можливість завантажувати свої звіти, фотографії та відео проведених уроків-тренінгів. Також, щоб дізнатися про якість розроблених матеріалів, педагогам надавалася анкета зворотнього зв'язку до кожного уроку, які потім всі збиралися та оброблювалися для вдосконалення посібників. Науково-методичний супровід педагогів через мережеву взаємодію активізує їх творчу діяльність, спонукає їх до розвитку і саморозвитку, підвищує професійну компетентність.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, комплексна реалізація виділених нами організаційно-педагогічних умов сприятиме підвищенню готовності педагогів до формування просоціальної поведінки учнів основної школи, а в учнів – розвитку навичок ефективного спілкування, поваги до прав людини, роботи в команді, почуття соціальної спільності з людьми, досвіду розуміння й оцінки самого себе та інших людей, накопичення досвіду соціально значущої діяльності. Упровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов зможе забезпечити позитивні зміни в організації освітнього процесу та сприятиме підвищенню ефективності формування просоціальної поведінки учнів основної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев, В. И. (2000). *Педагогика*. Казань: Центр инновационных технологий (Andrieiev, V. I. (2000). *Pedagogy*. Kazan: Center for Innovative Technologies).
2. Белкина, В. В. (2017). Педагогические условия воспитания демократической культуры подростков. *Ярославский педагогический вестник*, 3, 8–13 (Belkina, V. V. (2017). Pedagogical conditions of education of democratic culture of teenagers. *Yaroslavl Pedagogical Bulletin*, 3, 8–13).
3. Бражнич, О. Г. (2001). *Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07). Кривий Ріг (Brazhnych, O. H. (2001). *Pedagogical conditions of differentiated teaching of pupils of a secondary school* (PhD thesis). Кривий Ріг).
4. Вдовичин, Т. Я. *Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх фахівців у педагогічному університеті*. Режим доступу: lib.iitta.gov.ua/1135/1/Стаття_організаційно-

педагогічні_умови_Вінниця.pdf (Vdovychyn, T. Ya. *Substantiation of organizational and pedagogical conditions for the educational process of future specialists at the pedagogical university*. Retrieved from: lib.iitta.gov.ua/1135/1/Стаття_організаційно-педагогічні_умови_Вінниця.pdf)

5. Войцехівський, О. Л. (2011). Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності за напрямком «Охорона та захист державного кордону». *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України* (Voitsekhivskiy, O. L. (2011). Organizational-pedagogical conditions of formation of readiness of the future officers-border guards for professional activity in the direction «Security and protection of the state border». *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*).

6. Воронцова, Т. В., Пономаренко, В. С., Хомич, О. Л., Гарбузюк, І. В., Стаднік, Н. В., Василенко, К. С., Калмиков, М. П. (2017). *Вчимося жити разом*. Київ: Алатон (Vorontsova, T. V., Ponomarenko, V. S., Khomych, O. L., Harbuziuk, I. V., Stadnik, N. V., Vasylenko, K. S., Kalmykov, M. P. (2017). *Learn to live together*. Kyiv: Alaton).

7. Ганин, Е. А. Педагогические условия использования современных информационных и коммуникационных технологий для самообразования будущих учителей. Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/VII/VII-0-1673.html> (Hanin, E. A. Pedagogical conditions for using modern information and communication technologies for self-education of the future teachers. Retrieved from: <http://ito.edu.ru/2003/VII/VII-0-1673.html>).

8. Єжова, О. О. (2014). Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 3, 39–43 (Yezhova, O. O. (2014). The essence of organizational-pedagogical conditions of the pedagogical process. *Mykola Hohol Nezhin State University*, 3, 39–43).

9. Кириченко, В. І., Єжова, О. О., Нечерда, В. Б., Тарасова, Т. В., Хомич, О. Л. (Ред. Кириченко В. І.) (2016). *Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу*. Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф» (Kyrychenko, V. I., Yezhova, O. O., Necherda, V. B., Tarasova, T. V., Khomych, O. L. (Eds. Kyrychenko, V. I.) (2016). *Formation of prosocial behavior of students in a preventive educational environment of a comprehensive educational institution*. Ternopil: "Terno-graf").

10. Кириченко, В. І. (2012). *Профілактика девіантної поведінки старшокласників у діяльності учнівського самоврядування* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07). Київ (Kyrychenko, V. I. (2012). *Prevention of deviant behavior of senior students in student self-government activities* (PhD thesis). Kiev).

11. Міністерство освіти і науки України. *Нова українська школа*. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Ministry of Education and Science of Ukraine. *New Ukrainian School*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>).

РЕЗЮМЕ

Хомич Елена. Организационно-педагогические условия в формировании просоциального поведения учащихся основной школы средствами информационно-коммуникационных технологий.

Статья посвящена характеристике организационно-педагогических условий, обеспечивающих эффективность процесса формирования просоциального поведения учащихся основной школы. Обоснование выделенных условий осуществляется на основе анализа психолого-педагогической литературы, результатов экспериментальной работы, а также возрастных особенностей учащихся основной школы. Автором

рассматриваются следующие организационно-педагогические условия: разработка учебно-методического комплекта «Учимся жить вместе»; подготовка координаторов проекта «Учимся жить вместе» к формированию просоциального поведения учащихся основной школы; создание системы научно-методического сопровождения формирования просоциального поведения учащихся основной школы.

Ключевые слова: педагогическое условие, организационно-педагогическое условие, просоциальное поведение, ученики основной школы, педагогические технологии, информационно-коммуникационные технологии.

SUMMARY

Khomych Elena. Organizational-pedagogical conditions in the formation of prosocial behavior of students in the secondary school through using information and communication technologies.

The article is devoted to the description of organizational-pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the process of formation of prosocial behavior of students in the secondary school. The purpose of the article is to determine organizational-pedagogical conditions in the formation of prosocial behavior of the students of the secondary school using ICT. In order to achieve the aim of research the author used the following methods: analysis of domestic psychological and pedagogical literature; observation; pedagogical experiment.

The substantiation of the selected conditions is based on the analysis of psychological and pedagogical literature, the results of experimental work, and the age characteristics of students in the secondary school. The author considers the following organizational and pedagogical conditions: development of a toolkit “Learn to live together”; preparation of the coordinators of the project “Learn to live together” for the formation of the prosocial behavior of the students of the secondary school; creation of a system of scientific and methodological support for the formation of prosocial behavior of students of the secondary school.

The “Learn to live together” toolkit consists of a teacher program and manual, a workshop for students, a collection of multimedia presentations and video materials. All editions are in Ukrainian and Russian in printed and electronic versions.

In order to form the readiness of the teachers to form the prosocial behavior of the students of the secondary school, we have trained teachers through full-time training and distance learning (distance course).

The purpose of the full-time training is to train coordinator teachers to organize and implement the formation of prosocial behavior of students in the secondary school.

The purpose of the online training course for teachers “Learn to live together” is to increase professional competence of the pedagogical staff regarding the methodology of forming social skills for children and adolescents.

Today, the actual direction in the educational system is development of the informational educational space. Therefore, the interaction and activity of all structures and subsystems of education takes place under conditions of active learning and use of ICT. The main form of interaction of teachers in the virtual plane is distance course. And social networks, groups and pages at social networks, blogs, a forum, e-mail, multimedia course have proved themselves as an effective means.

Key words: pedagogical condition, organizational and pedagogical condition, prosocial behavior, pupils of the secondary school, pedagogical technologies, information and communication technologies.